

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік і аудит»
(назва освітньої програми)
на тему: «Облік і контроль формування витрат підприємницької діяльності
(на прикладі ТОВ «ЦЕМЕНТ»)»
(назва теми)

Виконавець:

студентка ФМОІТ група 41

Тищенко Олена Олегівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Добрунік Тетяна Пилипівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Перманентність умов динамічності і невизначеності бізнес-середовища, з одночасним проявом присутності та наслідків кризових явищ у вітчизняній економіці, породжує проблеми управління діяльністю сучасних суб'єктів господарювання, зростанням його ринкової вартості та зміцнення конкурентних позицій. Одним із векторів стійкого зростання ефективності господарювання є оптимізація підприємницьких витрат, якої можна досягти маючи достовірне інформаційне підґрунтя формування облікової інформації. У сучасних умовах господарювання підприємств, коли Україна будує соціально спрямовану ринкову економіку з орієнтацією на європейські стандарти, суб'єкти господарювання мають приділяти належну увагу основним аспектам організації обліково-аналітичного забезпечення та контролінгу витрат підприємства, які посідають важливе місце в управлінні підприємством, що зумовлено значним впливом на фінансовий результат суб'єкта господарювання. Тому перед вітчизняними підприємствами гостро постає проблема підвищення ефективності формування облікової інформації в системі управління витратами, вирішення якої сприятиме формуванню передумов для успішного здійснення фінансово-господарської діяльності. Усі зазначені аспекти й зумовили вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методологічні аспекти облікового відображення підприємницьких витрат, їх контролю та управління, відображення у фінансовій звітності ґрунтовно досліджені такими вітчизняними науковцями як Аверкін Я.Ф., Васильєва, В. Г., Волошина В.В., Германенко Л.М., Добрунік Т.П., Дуляба Н., Жадан Т. А., Кононенко Ж., Корбутяк А.Г., Сокровольська Н.Я. Косяк А.П., Медвідь Л.Г., Меліхова Т.О., Мурашко І.С., Назаренко Т.П., Піскун А.В., Подмешальська Ю.В., Сақун А.Ж., Сақун К.В., Прокопець Л.В., Скрипник С., Топило В., Ховрак І.В., Чумак О.В., Чернікова І.Б., Шкроміда В.В. Шушакова І., Яновський Д.Л. та ін.

Попри вагомий внесок науковців-дослідників, в умовах невизначеності та ризиковості національної економіки та глобальних перетворень, обліково-аналітичні аспекти управління витратами є вкрай важливими та потребують поглиблених досліджень згідно з Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та Міжнародними стандартами фінансової звітності.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів формування витрат підприємницької діяльності та надання практичних рекомендацій з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення їх управління.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- розглянути економічний та обліковий аспекти визначення сутності витрат суб'єкта підприємницької діяльності;
- вивчити міжнародне регламентування систематизації в обліку та звітності інформації про витрати підприємницької діяльності;

- визначити проблемні аспекти облікового та управлінського забезпечення формування підприємницьких витрат;
- вивчити об'єкт дослідження на основі інформаційної платформи та відкритих аналітичних даних про діяльність ТОВ «ЦЕМЕНТ»;
- встановити за допомогою аудиту достовірності повноти відображення та правильності визначення витрат підприємницької діяльності;
- провести економічну оцінку підприємницьких витрат та їх впливу на ефективність та фінансову тривалість з метою забезпечення стійкого економічного розвитку підприємства;
- надати конкретні рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення формування витрат підприємницької діяльності.

Об'єктом дослідження є господарська діяльність ТОВ «ЦЕМЕНТ» в частині операцій, які пов'язані з формуванням виробничо-комерційних витрат підприємства.

Предметом дослідження є теоретично-методичні основи та практичні аспекти обліково-контрольного забезпечення формування витрат підприємницької діяльності

Методи дослідження. Методологічною основою роботи стали діалектичний метод пізнання та системний підхід до аналізу економічних явищ та процесів, що дало можливість комплексно провести дослідження проблеми формування витрат підприємницької діяльності. У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи: спостереження, порівняння, абстракції, індукції і дедукції, вимірювання взаємозв'язків, поєднання аналізу та синтезу, узагальнення, а також методи економічного аналізу.

Інформаційною базою дослідження слугувала національна та міжнародна законодавчо-нормативна регламентація з питань формування витрат підприємницької діяльності, публічна інформація щодо діяльності компанії SEMARK, ТОВ «ЦЕМЕНТ», податкова і фінансова звітність підприємства ТОВ «ЦЕМЕНТ», матеріали науково-практичних конференцій, фахові публікації провідних вчених, професійних періодичних видань. У процесі написання кваліфікаційної роботи бакалавра досліджені і використані наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів та вчених в області фінансового, управлінського та податкового обліку, аудиту та аналізу підприємницьких витрат.

Структура кваліфікаційної роботи зумовлена метою і завданнями дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (67 найменувань) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки, основний зміст – 75 сторінок. Робота містить 18 таблиць, 20 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження прийнято участь у студентській конференції та опубліковано тези: Тищенко О. Витрати підприємницької діяльності в обліковій політиці підприємств. *Напрями розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації*. Матеріали ІХ міжнародної студентської науково-практичної інтернет-конференції ім. Л.М. Крамаровського (20 квітня 2023 року)

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Витрати підприємницької діяльності: обліково-податкові аспекти» розглянуто сутнісні характеристики витрат в обліковій системі, наведено їх класифікацію та види за окремими класифікаційними ознаками для потреб обліку та управління; представлено групування витрат за видами діяльності: операційної, фінансової, інвестиційної; визначено умови визнання та порядок відображення витрат у фінансовій звітності за національними та міжнародними стандартами обліку, розкрито управлінські аспекти обліково-аналітичного забезпечення підприємницьких витрат, наголошено на пріоритетності бюджетування та формування обліково-інформаційного забезпечення системи управління витратами.

У другому розділі «Організаційно-методичні та практичні аспекти обліку витрат ТОВ «ЦЕМЕНТ»» надано загальну характеристику діяльності та наведено динаміку розвитку ТОВ «ЦЕМЕНТ», визначено його організаційну структуру та представлено основні показники, що характеризують ресурсний потенціал та результати виробничо-господарської діяльності підприємства. Висвітлено загальну організацію обліку та відображення у звітності підприємницьких витрат ТОВ «ЦЕМЕНТ», а також їх формалізацію у податковій звітності підприємства, наведено порядок документального оформлення операцій з формування витрат, розкрито основні положення облікової політики та діючу систему обліку витрат в розрізі економічних елементів та функціональних складових за видами операційної, фінансової та іншої діяльності, представлено алгоритм їх списання на фінансовий результат підприємства.

У третьому розділі «Аналіз і контроль підприємницьких витрат: діюча практика та напрямки удосконалення» проведено аналіз динаміки та структури витрат виробничо-комерційної діяльності ТОВ «ЦЕМЕНТ» у розрізі собівартості продукції, адміністративних витрат, збутових витрат, інших операційних витрат, фінансових та інших витрат, здійснено аналіз складу і структури підприємницьких витрат за економічними елементами, визначено показники рентабельності підприємства та розрахунок критичного обсягу продажів, рівень фінансової стабільності підприємства. Наведено основні завдання, організаційні основи та методику проведення контролю підприємницьких витрат та представлено форми робочих документів внутрішнього аудитора при перевірці підприємницьких витрат. Запропоновано шляхи вдосконалення обліку, зокрема, рекомендовано деталізувати елементи облікової політики в частині інформаційного забезпечення операцій у сфері ЗЕД, які мають вплив на формування витрат за операційними та неопераційними курсовими різницями, впровадження системи контролінгу в організаційну структуру підприємства

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження обліку та контролю підприємницьких витрат отримані наступні результати.

1. Встановлено, що витрати трактують як сукупність понесених витрат для виготовлення продукції, також як кошти, які потрібно сплатити за придбані оборотні та необоротні активи. На основі проведеного ретроспективного аналізу поняття «витрати» можна зазначити, що витрати як економічна категорія – це грошові та матеріальні ресурси, які використані протягом певного періоду в господарському процесі підприємства, а також показник ефективності діяльності господарюючого суб'єкта. З точки зору вартісного трактування витрати – це сукупність матеріальних, трудових, техніко-технологічних, інформаційних та фінансових ресурсів для створення продукції, з врахуванням групування згідно з економічним змістом та за економічними елементами: які враховують операційну діяльність, фінансові витрати, інші витрати

2. Відповідно до міжнародної регламентації за МСФЗ витрати визнаються на основі безпосереднього зіставлення між понесеними витратами і прибутками по конкретних статтях доходів, що припускає одночасне визнання прибутків і витрат що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же операцій або інших подій. В міжнародній практиці Звіт про прибутки та збитки може бути складений з використанням одного з двох підходів: 1) витрати і доходи представляють у Звіті за їх функціональним призначенням (виручка, собівартість, адміністративні витрати, витрати на збут, інші доходи та витрати операційної діяльності тощо); 2) витрати представляють у Звіті за їх елементами чи характером (матеріали, заробітна плата, амортизація, транспортні витрати, витрати на рекламу тощо).

3. Встановлено, що серед чисельних проблемних питань досить пріоритетним є формування обліково-інформаційного забезпечення системи управління витратами підприємницької діяльності, під час якого доцільно використовувати системний підхід, який забезпечить оптимальне використання ресурсів і підвищить ефективність виробництва. Правильно вибрана і застосована стратегія конкурентоспроможності розвитку підприємства призведе до приросту прибутку, підвищення ринкової вартості підприємства, зростання рентабельності інвестицій у підприємство. Умовою збереження суб'єктами господарювання конкурентних позицій є не тільки зниження собівартості реалізованої продукції, але й розробка обліково-інформаційного забезпечення стратегічного управління витратами, спрямованого на пошук резервів формування стійкої конкурентної переваги за витратами. В цьому контексті увага має бути зосереджена на формуванні облікової політики, яка базується на дотриманні основних принципів ведення обліку та інформаційного забезпечення складання фінансової звітності з врахуванням обов'язкових вимог національних (міжнародних) стандартів бухгалтерського обліку та податкового законодавства, а також альтернативних організаційно-методичних підходів до ведення бухгалтерського обліку підприємницьких витрат.

4. Одеське підприємство ТОВ «ЦЕМЕНТ» входить до складу компанії CRH — провідного виробника будівельних матеріалів у світі та найбільшого у Північній Америці та Європі. Ключові переваги підприємства — своєчасна доставка продукції автотранспортом та клієнтоорієнтований сервіс — дозволили підприємству забезпечити репутацію надійного партнера. Проектна потужність — 550 тис. т цементу, команда — 80 працівників. Незважаючи на стратегічну значимість підприємства, у період дослідження спостерігаються коливання у динаміці результативних показників діяльності, що зумовлено загальною ситуацією розповсюдження пандемії COVID-19 у даний період. Найбільш негативним став 2020 рік, у якому отриманий дохід від реалізації висококонкурентної продукції становив лише 77% рівня попереднього 2019 року. Наступного 2021 року ситуація з обсягами продажів дещо стабілізувалась і підприємство збільшило дохід до 833035,0 тис. грн, що майже відповідало рівню 2019 року, проте значного зростання набула собівартість продукції, яка порівняно із 2019 роком зросла на 30%. Фактори ризику, що впливали на Товариство протягом періоду, особливо в 2020 році були: курсові коливання, нестабільність законодавства, кон'юнктура ринку, політична ситуація в країні, пандемія гострої респіраторної хвороби COVID-19. Такий вплив факторів зовнішнього середовища неабияк позначився на зростанні витрат підприємницької діяльності, що позначилося на показниках операційного прибутку та чистого фінансового результату підприємства.

5. Компанія ТОВ «ЦЕМЕНТ» здійснює постійний бухгалтерський облік відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО/ IAS) та складає фінансову звітність відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ/ IFRS). Витрати визнаються компанією виходячи з принципи відповідності доходів та витрат зазначеного в Концептуальній основі МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності», і при цьому: існує ймовірність вибуття активів, що утримують у собі економічні вигоди; сума витрат може бути достовірно визначена. В «Звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід», який складено відповідно МСБО 1 «Подання фінансової звітності», систематизовані понесені витрати за такими статтями: собівартість продажу, адміністративні витрати, витрати на збут, інші витрати, фінансові витрати, збиток (витрати) від неопераційних курсових різниць. ТОВ «ЦЕМЕНТ» оподатковується за загальною системою оподаткування. Веде облік результатів своєї діяльності для цілей оподаткування, керуючись нормами Податкового Кодексу України.

6. Бухгалтерський облік витрат підприємства здійснюється у двох напрямках: за видами діяльності та за елементами. На підприємство ТОВ «ЦЕМЕНТ» для обліку витрат основної діяльності, які пов'язані безпосередньо з процесом реалізації продукції, товарів, надання послуг згідно робочого Плану рахунків у ТОВ «ЦЕМЕНТ» використовуються рахунки та субрахунки: 23 «Виробництво»; 90 «Собівартість реалізації»; 91 «Загальновиробничі витрати». 92 «Адміністративні витрати»; 93 «Витрати на збут». Аналітичний облік за рахунком 23 «Виробництво» ведеться за видами виробництв (основне (рахунок 231) та допоміжне (рахунок 233), за центрами витрат, за статтями витрат і

видами продукції, що виробляється. Також, рахунки 23 «Виробництво» та 91 «Загальновиробничі витрати» поділяються по виду витрат на постійні (субрахунки 2312, 912) та змінні (субрахунки 2311, 911). Підприємство також має значну суму інших витрат операційної діяльності. Облік яких ведеться на рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності». Також на підприємстві представлені витрати фінансової діяльності у вигляді відсотків за кредитами, та за операціями з фінансової оренди активів, облік яких ведеться на рахунку 95 «Фінансові витрати»; витрати за неопераційними курсовими різницями, облік яких здійснюється на рахунку 97 «Інші витрати».

7. За результатами проведено аналізу встановлено, що загальна сума витрат підприємницької діяльності за її видами, а саме операційною, фінансовою та інвестиційною, в цілому за період 2019-2021 роки зросла на 176626 тис. грн., в основному за рахунок зростання собівартості на суму 171471 тис. грн. У загальній сумі собівартості продукції превалюють витрати матеріалів (85%), послуги сторонніх організацій та витрати на оплату праці, що очевидно для промислових підприємств – виробників продукції. Адміністративні витрати за період зменшилися на 12361 тис. грн. Що стосується фінансових витрат, то у 2020 році вони збільшилися на 2156 тис. грн, а у наступному 2021 році зменшилися на 15075 тис. грн,. Інші витрати, які представлені витратами з нарахування резерву кредитних збитків, списанням необоротних активів, благодійною допомогою, витратами з нарахування неопераційних курсових різниць, відбиті значною сумою у 274283 тис. грн у 2020 році, саме ці витрати й вплинули на збитковість підприємства у 2020 році. Динамічні зміни підприємницьких витрат позначилися на зниженні відносної ефективності виробничо-господарської діяльності та використання його ресурсного потенціалу за період з 2019 року по 2021 рік. Особливо це стосується рентабельності виробництва та продажів продукції, що зумовлено кардинальним зростанням витрат операційної діяльності та відповідного зниження валового та операційного прибутку. Маржинальний дохід, отриманий підприємством ТОВ «ЦЕМЕНТ» за операціями з виробництва та реалізації продукції, мав кардинальну тенденцію до зниження, також суттєво знизилася його доля у сумі отриманого доходу від реалізації. За рахунок таких змін зросла точка беззбитковості та зменшився запас фінансової тривалості.

8. Контроль витрат, враховуючи специфіку діяльності, обліку та оподаткування ТОВ «ЦЕМЕНТ» проводиться в системі: обліку та звітності за видами діяльності – операційної, фінансової, інвестиційної, іншої діяльності; обліку та фінансовій звітності (за місцями виникнення, за економічними елементами; обліку та звітності в системі оподаткування (визначення податкових різниць, які регламентовані Податковим Кодексом України; управлінського обліку (оцінка запасів та визначення фінансових результатів, релевантості). ТОВ «ЦЕМЕНТ» підлягає обов'язковому проведенню зовнішнього аудиту.

9. З метою забезпечення достовірності облікового відображення підприємницьких витрат необхідним є раціональне структурування облікової політики підприємства. ТОВ «ЦЕМЕНТ» здійснює операції у сфері

зовнішньоекономічної діяльності, провадить валютні операції з нерезидентами та з купівлі-продажу іноземної валюти. А відтак в обліковій політиці обов'язково має бути розділ щодо регламентування відображення в обліку валютних операцій. Також підприємство має звернути увагу на перерахування резерву очікуваних кредитних збитків, який розраховується на підставі очікуваних в майбутньому грошових потоків, які виражені в валюті, на підставі чого можна зробити висновок про його монетарність та необхідність перерахунку у функціональну валюту за курсом закриття. Враховуючи стратегічну орієнтацію розвитку ТОВ «ЦЕМЕНТ» для кращого забезпечення ефективного функціонування підприємства необхідні поліпшення й удосконалення системи та методів управління, зокрема впровадження системи контролінгу в організаційну структуру підприємства, а також податкового бюджетування. Раціональне податкове бюджетування на підприємстві дозволить сформувати його керівництву «дорожню карту» у прогнозованому періоді, яка слугуватиме ефективним інструментом управління господарською діяльністю, дозволить оптимізувати податкове навантаження та мінімізувати податкові ризики у майбутніх періодах.

АНОТАЦІЯ

Тищенко О.О. Облік і контроль формування витрат підприємницької діяльності (на прикладі ТОВ «ЦЕМЕНТ»)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою « Облік і аудит ».
 (назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023.

У роботі розглядаються теоретико-методичні та практичні аспекти обліку підприємницьких витрат відповідно до національних та міжнародних стандартів обліку, проблематика впровадження управлінського обліку витрат.

Проаналізовано основні економічні показники розвитку підприємства, динаміку та структуру витрат підприємницької діяльності, діючу організацію обліку та звітності, методику проведення контролю витрат на підприємстві.

Запропоновано напрямки розкриття облікової політики з формування підприємницьких витрат, впровадження системи контролінгу в організаційну структуру підприємства

Ключові слова: підприємницькі витрати, облік, фінансова звітність, оподаткування, аналіз, бюджетування, контролінг

ANNOTATION

Tyshchenko Olena. Accounting and control of the business expenses formation (on the example of CEMENT LLC)

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and Taxation» for the educational program « Accounting and Auditing ». –
 (title of the educational program)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2023.

The work deals with the theoretical, methodological and practical aspects of accounting for business expenses in accordance with national and international accounting standards, the problems of implementing managerial accounting of expenses.

Author analysis main economic indicators of the enterprise's development, the dynamics and structure of costs of business activity, the current organization of accounting and reporting, the methodology of cost control at the enterprise.

Author offers the directions for disclosure of the accounting policy for the formation of business expenses, implementation of the controlling system in the organizational structure of the enterprise.

Keywords: business expenses, accounting, financial reporting, taxation, analysis, budgeting, controlling.